

یادمان اروند رود منطقه عملیاتی والفجر ۸

رودخانه اروند

تهاجم نظامی عراق با هدف دستیابی به مالکیت کامل اروند، به خصوص در منطقه خسروآباد، بین دو کشور عراق (مهاجم) و ایران (مدافع) درگیری نظامی رخ داد. در این هنگام، چند کشور به عنوان واسطه صلح دست به اقداماتی زدند تا این درگیری‌های نظامی به جنگ تبدیل نشود. سرانجام قرار شد سران دو کشور در الجزایر به گفت‌وگو پرداخته و مشکل را حل کنند. نتیجه این مذاکرات در قالب قراردادی موسوم به موافقت‌نامه ۱۹۷۵ الجزیره منعقد گردید و با پایان گرفتن درگیری نظامی، مرز بین دو کشور وسط رودخانه اروند (خط‌القعر) تعیین شد، که به خط تالوگ هم معروف است.

اروند یکی از رودخانه‌های بزرگ جهان است که ضمن قابلیت‌های متعدد و بارزش خود، قابل کشتیرانی برای کشتی‌های نظامی و تجاری نیز می‌باشد. رودخانه اروند دارای چهار حرکت بعضاً هم‌زمان است و در هر چند کیلومتر، یک حرکت متضاد نسبت به نقاط دیگر آن دارد، این حرکت‌ها عبارتند از: ۱. حرکت رودخانه به سمت دریا. ۲. حرکت از سمت دریا به سمت رودخانه. ۳. جزر آب

دو رودخانه دجله و فرات در خاک عراق به‌طور جداگانه جریان دارند و در شهر القرنه به یکدیگر پیوسته و به‌سوی ایران و شهر خرمشهر امتداد می‌یابند. این رودخانه از شهر القرنه تا پاسگاه نزدیک خرمشهر و منطقه جزیره بوارین به نام شط‌العرب معروف است و در این ناحیه بخشی از آب رودخانه کارون در ایران نیز به آن می‌ریزد. از این قسمت که رودخانه کارون به شط‌العرب وصل می‌شود تا رسیدن به خلیج فارس، اروندرود نام دارد. البته این نام مربوط به سال‌های اخیر نیست، بلکه سابقه چند صدساله دارد و در نقشه‌های جغرافیای جهانی در تمامی دانشگاه‌های معتبر دنیا از قدیم‌الایام بر این موضوع اتفاق نظر دارند. ۱۷۳۲ سند معتبر در جهان موجود است که بر نام اروند یا اروندرود تأکید دارد و از این تعداد ۱۲۰۴ سند غیرایرانی است.

طول رودخانه اروند از ابتدای آن در شهر القرنه تا دهانه خلیج فارس، ۱۹۶ کیلومتر است که ۱۰۰ کیلومتر آن در عراق و ۹۶ کیلومتر آن مرز آبی مشترک ایران و عراق می‌باشد. در سال ۱۳۵۱، در پی

(پایین رفتن). ۴. مد آب (بالا آمدن).

سرعت آب به طور متغیر بین ۲۵ الی ۷۰ کیلومتر در ساعت است. عمق متوسط آب ۱۹ متر و با خروش دائمی و هولناک است. اروند خروشی درونی و زیرسطحی دارد، علی‌رغم آنکه ظاهری آرام را نشان می‌دهد. عرض رودخانه در مناطق مختلف بین ۵۰۰ الی ۱۵۰۰ متر متغیر است.

عملیات والفجر ۸

تا قبل از عملیات والفجر ۸، در منطقه فاو هیچ عملیاتی اجرا نشده بود. عملیات والفجر ۸ پس از ماه‌ها آموزش، تدارک، شناسایی، آماده‌سازی، طراحی و... در ساعت ۲۲:۱۰ روز ۲۰ بهمن ۱۳۶۴ با رمز "یا فاطمه الزهرا" در حدفاصل خسروآباد تا رأس‌البیشه و با عبور از رودخانه اروند آغاز شد. این عملیات دارای اهداف سیاسی و نظامی ویژه‌ای بود؛ از جمله: تصرف شهر فاو و تأسیسات بندری آن، تصرف کامل بخش انتهایی اروندرود در دهانه خلیج فارس؛ کوتاه کردن دست نیروهای عراقی از خلیج فارس و قطع صدور نفت عراق از طریق دریا و تأمین امنیت دریایی برای جمهوری اسلامی ایران و به دست گرفتن شهر مهم فاو و اختطار عملی جمهوری اسلامی ایران به رژیم متجاوز عراق.

با گسترش سرپل گرفته شده در رأس‌البیشه، کارخانه نمک و سایت‌های موشکی و شهر فاو تصرف شد و نیروهای خودی آماده مقابله با پاتک‌های احتمالی دشمن شدند. از سوی دیگر، دشمن که در آغاز عملیات، با یگان‌های موجود خود در منطقه به مقابله با رزمندگان برخاسته بود، پس از فروریختن مواضعش، یگان‌های گارد را به سرعت وارد نبرد کرد تا با ایجاد وقفه، فرصت لازم را برای ورود یگان‌های احتیاط خود فراهم آورد؛ اما یگان‌های گارد نه تنها نتوانستند در تثبیت مواضع آزادشده تأخیر ایجاد کنند، بلکه سازمانشان نیز متلاشی شد و عقب‌نشینی

کردند. ورود یگان‌های احتیاط ارتش عراق به میدان نبرد نیز مؤثر نبود و ۷۵ روز درگیری فقط بر آمار تلفات و خسارت‌هایشان افزود. بدین ترتیب، سواحل عراق در خلیج فارس و هم‌مرز با کویت، در تصرف رزمندگان ایران باقی ماند.

در قسمتی از منطقه عملیاتی والفجر ۸، به طور مشخص در بخشی از محور عملیاتی لشکر ۲۵ کربلا در این عملیات، مقابل مسجد شهر فاو، یادمانی برای پاسداشت حماسه‌آفرینی‌ها و جانفشانی‌های رزمندگان در این عملیات احداث شده است که محل استقرار زائرانی است که در قالب کاروان‌های راهیان نور از مناطق عملیاتی بازدید می‌کنند.

دلایل اجرای عملیات والفجر ۸ در منطقه فاو

کشور عراق از طرفین منطقه فاو به آب‌های آزاد راه دارد. در واقع، عراق از دو مسیر به خلیج فارس دسترسی دارد: رودخانه اروند و خور عبدالله که بین جزیره فاو و جزیره بوبیان کویت قرار گرفته است. شبه‌جزیره فاو از نظر جغرافیایی به شکل یک مثلث است. یکی از ویژگی‌های خاص این منطقه این است که تنها راه ارتباطی سرزمین عراق به دریای آزاد است و به همین دلیل، این مسیر از بعد اقتصادی برای ورود کالا به عراق و نیز برای صادرات نفت این کشور اهمیت بسیار دارد.

از بعد نظامی نیز محدود بودن قابلیت استقرار نیروهای رزمی و امکان‌پذیر نبودن گسترش یگان‌های زرهی و مکانیزه از ویژگی‌های قابل توجه منطقه عملیاتی والفجر ۸ است. این منطقه قابلیت پذیرش و گسترش حجم زیادی از نیرو را ندارد؛ زیرا اکثر بخش‌های زمین مثلث فاو پوشیده از درختان نخل و باتلاق است و به همین علت، امکان استفاده از واحدهای زرهی در آن بسیار محدود است؛ بنابراین تانک‌ها و نفربرهای دشمن نمی‌توانستند به راحتی در این منطقه حرکت و مانور کنند. خودروها و یگان‌های

یادمان اروندرود در منطقه عملیاتی والفجر ۸ - اسفند ۱۳۹۳

زرهی و مکانیزه نیز نمی‌توانستند به‌سادگی در آنجا مستقر شوند. ویژگی دیگری که موجب انتخاب این منطقه برای اجرای عملیات شد، این بود که پس از تصرف مثلث فاو، امکان تأمین کامل دو ضلع آن وجود داشت؛ زیرا از سمت اروندرود که محل عبور نیروهای خودی بود، دشمن حرکتی را نمی‌توانست انجام دهد و از سمت خور عبدالله نیز اجرای پاتک با قوای زمینی امکان‌پذیر نبود. علاوه‌براین، ضلع سوم این منطقه به سمت خلیج فارس هم در اختیار قوای ایرانی قرار داشت؛ بنابراین، نیازی به پدافند پیرامانی نبود.

خلیج فارس قرار دارد و دارای رطوبت دائمی است. قسمت عمده زمین منطقه باتلاقی، نمک‌زار و سست است و تردد وسایل سنگین بجز روی جاده‌های منطقه مثل فاو - بصره در بخش‌های دیگر که فاقد جاده است، امکان‌پذیر نیست. عرض مناطق باتلاقی در ساحل رودخانه در برخی مناطق به چهار کیلومتر می‌رسد. پوشش ساحل رودخانه از چولان (بوته‌های بلند) و نی است و به هر میزان که رودخانه به خلیج فارس نزدیک می‌شود، عمق چولان افزایش می‌یابد. ارتفاع چولان‌ها حداکثر ۵ متر و ارتفاع نیزارها ۳ الی ۴ متر است.

منطقه عملیاتی فاو

سه جاده اصلی منطقه در زمان اجرای عملیات والفجر ۸ عبارت بود از: جاده فاو - بصره به طول ۹۱ کیلومتر، جاده استراتژیک فاو - بصره معروف به البحر به طول ۸۲ کیلومتر و جاده فاو - ام‌القصر به طول ۵۰ کیلومتر. در واقع ارتباط بصره با فاو و بندر ام‌القصر فقط از طریق جاده‌های مذکور امکان‌پذیر بود، زیرا سایر قسمت‌های زمین برای تردد وسایل سنگین مناسب نبود. براین اساس، شبه‌جزیره فاو که در شمال

منطقه عملیاتی فاو در میان رودخانه اروندرود، خلیج فارس و خور عبدالله محصور است. در ۹۰ کیلومتری شمال غربی این منطقه، شهر صنعتی بصره قرار دارد که مسیر آن خشکی است و در جنوب غربی آن بندر ام‌القصر واقع شده است. شبه‌جزیره فاو به دلیل اینکه از سه طرف در میان آب محصور است، تحت تأثیر جزرومد آب

